

Rehabilitació de la Comissió MacBride: vint-i-cinc anys després

Mustapha Masmoudi

Considerant el desig, expressat per la major part dels estats membres, de procedir a un examen de la totalitat dels problemes de la comunicació a la societat moderna, el director general de la Unesco va decidir, el 1977, la creació d'una comissió internacional *ad hoc* composta de setze experts provinents de diversos horitzons (CIC); la presidència es va confiar a Sean MacBride (periodista irlandès).

L'Informe presentat després de tres anys de treball laboriós va ferir la sensibilitat d'alguns responsables i va ser impugnat durant algun temps, però nombrosos observadors consideren avui que aquest document ha de ser rehabilitat, atès el seu caràcter premonitori i el seu reflex singular en els treballs de la Cimera Mundial de la Societat de la Informació. La comparació de les conclusions d'aquest Informe (redactat fa vint-i-cinc anys) amb les de la CMSI, el 2003, permet confirmar aquesta realitat en la forma i en el fons. En efecte, la classificació dels temes principals va desembocar en l'elecció de títols gairebé idèntics i l'anàlisi de les preocupacions va portar a les mateixes constants, quan la missió de l'intercanvi es va confiar als mateixos membres associats, amb esment particular a les ONG.

1. Títols idèntics

La Comissió MacBride havia publicat el seu informe el 1980 sota el títol *Moltes veus, un sol món*. Després d'analitzar tots els aspectes de la comunicació internacional, els autors de l'Informe van separar vuitanta-dues recomanacions

Mustapha Masmoudi

*Membre de la Comissió MacBride (CIC)
i president de l'Associació Tunisiana de Comunicació*

que van reagrupar sota els títols següents: (Vegeu p. 315-338 de la versió francesa.)

- Política de comunicació per a la independència i l'autodesenvolupament.
- Reforçament de les llicències per a les tecnologies escaients.
- Noves tasques socials per als mitjans de comunicació.
- Integració de la comunicació al desenvolupament.
- El recurs a l'ètica i a les normes per a la integritat professional.
- La democratització de la comunicació: component essencial del dret humà.
- El reforçament de la identitat cultural per a la dignitat humana.
- L'accés a la informació tècnica: recursos essencials per al desenvolupament.
- La promoció de la cooperació internacional per als mecanismes escaients.
- Membres associats de desenvolupament: tots els actants implicats.

Aquests deu títols, curiosament, recorden els principis fonamentals de la societat de la informació (SI) que es defineixen a la *declaració de principis* i al *pla d'acció* de la Cimera Mundial de la Societat de la Informació, el desembre de 2003.

Aquesta semblança de forma es confirma en el fons pel que fa a l'anàlisi i a les conclusions.

2. Una semblança en l'anàlisi de les preocupacions i les conclusions

L'Informe de la Comissió MacBride va insistir en els punts

que avui constitueixen els pilars de la societat de la informació. Tres títols mereixen recordar-se en aquest context:

1) Integració dels mitjans de comunicació i de la informàtica per al desenvolupament

La revolució de la informació s'ha de prendre seriosament. La informàtica ha esdevingut part integrant de les comunicacions, ofereix una importància fonamental per al desenvolupament.

Això pot anar assolint gradualment tots els àmbits: l'activitat financera i administrativa, la gestió de les empreses, passant pels estudis de mercat, la vida bancària, les assegurances, l'agricultura, l'educació, la medicina, la hidrologia, etc.

Un àmbit nou d'aquesta importància corre el risc d'augmentar el seu domini i d'afavorir les tendències oligopolístiques. Les estratègies de desenvolupament haurien d'incorporar polítiques de comunicació d'acord amb el diagnòstic de les necessitats i amb prioritats pròpies.

Totes les nacions es veuen abocades a prendre eleccions difícils d'entre les prioritats d'inversió. És de vital importància que les diferències que subsisteixen en aquest àmbit es redueixin i es satisfacin progressivament, d'aquí la necessitat de sostenir el desenvolupament dels països menys avançats en comunicació.

Aquestes afirmacions estan tretes de l'Informe MacBride.

2) La democratització de la comunicació, component essencial del dret humà

La Comissió MacBride havia constatat un dèficit en la democratització de la informació i posat en relleu la importància de l'article XIX de la Declaració Universal dels Drets Humans, així com la necessitat humana de tenir dret a l'accés a les fonts fiables. En efecte, és l'intercanvi d'informació entre els individus, mitjançant un sistema comú de símbols, que ha estat sempre objecte d'interès per als teòrics de la comunicació. És un imperatiu que el desenvolupament dels nous mitjans de comunicació sigui canalitzat cap a una democratització de la informació. Aquest desenvolupament ha d'anar seguit d'aquell del dret al saber i a l'especificitat de cada ésser humà i de cada grup, restant en harmonia amb la globalització que comporta el desenvolupament permanent de les comunicacions.

Es tracta, doncs, d'actuar internacionalment per tal de crear una harmonia entre les legislacions internes i el dret internacional i afavorir la democratització de la informació, tant en cada país com en les relacions entre Estats. Els drets humans, la defensa dels quals és una de les tasques primordials dels òrgans de la informació, no sabrien existir fora de la llibertat d'expressió, de premsa, d'informació i de reunió.

3) Altres qüestions importants

La comissió va analitzar a fons les diferents qüestions relatives a les *comunicacions binàries*. Els membres de la comissió van considerar que calia adoptar *codis d'ètica* amb la condició que els prepararessin els professionals (com va estipular la declaració de la Unesco sobre la contribució dels mitjans de comunicació al reforçament de la pau i dels drets humans). D'altra banda, van proposar la generalització de la instauració d'un organisme com el dels *consells dels mèdia*, ja que consideraven que la creació generalitzada d'aquests organismes afavoriria alhora la participació democràtica i la supressió progressiva de les distorsions de la informació.

Altrament, el *dret d'autor* és al bell mig de la internacionalització d'intercanvis, alhora que instrument, a l'àmbit de les telecomunicacions i de l'electrònica, i producte dels mitjans d'informació escrits i audiovisuals. Però la tendència proteccionista no s'ha d'exercir en detriment dels països del Sud i de la difusió de la informació científica. Les il·legalitats derivades de la concentració dels mitjans de comunicació s'haurien d'esmenar d'acord amb una major "atenció a les necessitats de les zones rurals i als països menys desenvolupats".

Aquests estudis s'haurien d'emprendre per decidir els mitjans de *finançament necessaris* i per fer front a la penúria de recursos disponibles; la creació d'un centre internacional per a l'estudi i la planificació es va preconitzar a aquesta finalitat.

La qüestió de la *identitat cultural* va ser també al centre dels debats, és per això que la Comissió Internacional d'Estudis dels Problemes de la Comunicació (CIC) o Comissió MacBride va recomanar promoure les condicions de preservació de la identitat cultural de cadascuna de les societats. Experimentant en relació amb altres cultures és com cada cultura avalua la seva pròpia identitat.

Aquestes recomanacions només se citen a títol d'exem-

ple; totes les altres recomanacions s'assemblen a diverses resolucions adoptades per la CMSI en la seva primera etapa a Gènova el 2003.

3. Per als mateixos socis i els mateixos mecanismes

La funció atribuïda a la societat civil en el procés de desenvolupament de la informació no és nova. Aquesta reflexió ja es va dur a terme al si de la CIC, que va convocar cent experts de tots els països per participar en la reflexió comuna, per a estudis específics. Una d'aquestes recomanacions principals era l'organització, el 1979, a la seu de la Unesco, del col·loqui d'ONG sobre el dret a la comunicació. En efecte, més de noranta organitzacions de la societat civil van participar en aquest col·loqui per tractar els diferents aspectes de les polítiques de la informació. Els participants van formular nombroses recomanacions de tota mena. S'hi va sol·licitar un esforç particular de la societat civil per promoure la idea de la comunicació a favor del desenvolupament endogen i actuar perquè els nous mitjans de comunicació (els menys costosos i els menys dependents de les xarxes internacionals de transmissió) no es reservin als més potents o als que estan aclaparats pels més potents.

Només després d'haver subratllat la importància d'aquests temes, els participants del col·loqui van recomanar a les ONG d'intervenir per mobilitzar l'opinió pública amb l'objectiu d'assegurar el dret a la comunicació com un dret de les persones. Segons els declarants, el dret a la comunicació es dedueix de l'article 19 de la Declaració Universal dels Drets Humans, però han d'afegir nous elements al dret a la informació que ja existeix.

S'ha d'establir una distinció molt clara entre *informació* i *comunicació*, perquè la comunicació implica la idea de repartiment de responsabilitats. Els autors de l'Informe arriben a preferir la noció de *dret de comunicar* a la de *dret a la comunicació* per remarcar més l'aspecte concret d'aquest dret que ha de cobrir els interessos dels individus, dels grups, dels pobles i dels Estats.

D'altra banda, els participants van posar en relleu la necessitat d'estudiar la possibilitat de crear un *fons internacional* per al desenvolupament de la comunicació.

Van ser els mateixos representants de la societat civil els qui van participar eficaçment un any després a la conferència intergovernamental organitzada a proposta de la Comissió MacBride, per al desenvolupament de les xarxes de comunicació i dels seus continguts (DEVCOM).

Conclusió

És molt significatiu que aquestes propostes provinents dels representants del món associatiu siguin represes per la societat civil vint-i-cinc anys després. A la llum d'aquestes primeres constants, es té la temptació de concloure que l'informe de la CIC, que va ser tan impugnat al passat pels nostàlgics del monopoli, és a punt de ser rehabilitat perquè esdevingui avui un veritable punt de referència per als que basteixen la societat de la informació i del saber.